

”DE UAPPETITLIGSTE FYRE”

– OM FØLELSERNES ROLLE I DÆKNINGEN AF SÆDELIGHEDSSKANDALEN 1906-1907

■ CECILIE BØNNELYCKE

Om natten den 25. juli 1906 blev to mænd arresteret i en baggård i Tordenskjoldsgade i København. Ikke umiddelbart en videre bemærkelsesværdig sag; de to var under mistanke for at ville begå indbrud, da den ene var blevet set bærende på, hvad der lignede et brækjern. Men da de to mænd blev afhørt på politigården, viste det sig at være alt andet end en rutinesag om simpelt indbrudstyveri. De to mænd tilstod under forhøret at have befundet sig i baggården for at begå uterlighed med hinanden – de var altså på et seksuelt stævnemøde. Brækjernet viste sig at være en buket nelliker, som den ene havde med til den anden. Det viste sig også, at begge mænd tidligere havde taget betaling for seksuelle ydelser til andre mænd, og at de havde forbindelser til andre mandlige prostituerede.¹ I optrevlingen af de to mænds forbindelser blev en række andre mandlige ”hanskøger” angivet, og efterhånden dannede der sig et billede af et mandligt homoseksualitets- og prostitutionsmiljø i København.²

Arrestationen af de to mænd i Tordenskjoldsgade i august 1906 satte gang i det, der skulle blive kendt som Sædelighedsskandalen. Sex mellem mennesker af samme køn var, hvad end det foregik med eller uden betaling, juridisk set ulovligt på dette tidspunkt, men var også i høj grad socialt utilladeligt og stigmatiserende. Arrestationerne af de homoseksuelle og prostituerede mænd var derfor *gefundenes Fressen* for redaktørerne på de på dette tidspunkt nye og meget populære, sensationssøgende aviser, der gik under samlebetegnelsen ”smudspressen”, og hvis kernestof var personlige skandaler af økonomisk eller seksuel karakter.³ Fra efteråret 1906 flød smudsaviserne over med artikler om mænd, der havde sex med andre mænd, og bidrog til at gøre Sædelighedsskandalen til netop en offentlig skandale. Smudsaviser som *Middagsposten*, *Aftenbladet* og *Ekstra Bladet* udtrykte stærke, men også ambivalente følelser i skildringerne af skandalens ho-

1 Lützen: *Byen Tæmmes*, 405.

2 Artiklen bygger på og præsenterer de væsentligste pointer og resultater fra forfatterens kandidatspeciale. Se Bønnelycke: ’Storbyens Allerlaveste Kryb’.

3 For en grundigere indføring i smudspressen og dens udvikling på Sædelighedsskandalens tid, se f.eks. Bønnelycke: ’Storbyens allerlaveste Kryb’, 9-11; Ørvad Andersen et al. (red.): *Massekommunikation og offentlighed*, 97-98; Søllinge og Thomsen: *De danske aviser*, bd. 2, 102 og 172.

moseksuelle og prostituerede mænd, og derfor udgør smudspressens dækning af sagen et særligt interessant materiale i et følelshistorisk perspektiv.

Smudspressen er i forskningen blevet anerkendt som en katalysator for Sædelighedsskandalen, og er endog blevet betegnet som en af Sædelighedsskandalens vigtigste aktører, om end det også i forskningen er almindeligt anerkendt, at smudsavisernes omgang med fakta ofte var ganske lemfældig.⁴ Derfor er det også denne artikels udgangspunkt, at smudspressens dækning af Sædelighedsskandalen, frem for at blive set som en sandfærdig kilde til sagens gang, bør forstås som en vigtig skueplads, både for konstruktioner af "den homoseksuelle mand" som en social stereotyp figur og for en række diskursive forhandlinger af, hvordan sex og erotik imellem mænd kunne forstås i en tid, hvor homoseksualitetsbegrebet endnu var nyt og ubekendt for mange lægfolk.⁵ Samtidig kan det følelshistoriske greb fremskrive nye nuancer i forståelsen af skandalen og dens bidrag til konstruktionen af homoseksualitet som socialt fænomen.

Ud fra det righoldige materiale, som smudsartiklernes dækning af Sædelighedsskandalen udgør, undersøger artiklen smudspressens følelseladede diskurser om de skandaliserede mænd og deres sociale, seksuelle og erotiske praksisser med andre mænd. Den fremhæver følelser som væmmelse, forargelse og medlidenhed i smudsavisernes fremstillinger og undersøger netop disse problematiske og flertydige følelsers udtryk og virkning i teksten. Desuden spørger den om, hvordan vi kan forstå netop følelsernes og smudspressens rolle i Sædelighedsskandalen såvel som i den bredere konstruktion af mandlig homoseksualitet som fænomen. Artiklen vil argumentere for, at disse følelsediskurser kan forstås som en anvisning af mulige følelsesmæssige reaktioner på de skandaleramte mænds homoseksuelle praksisser og udtryk. På baggrund af dette inddrager artiklen et foucaultiansk perspektiv om seksualiteten som installation og foreslår en læsning af smudspressens følelsediskurser som del af en sådan installation og konstruktion af homoseksualiteten og "den homoseksuelle mand" som et socialt fænomen.

FØLELSEDISKURSER OG EMOTIONELLE MULIGHEDSRUM

Artiklen tager sit teoretiske udgangspunkt i, som antropologerne Catherine A. Lutz og Lila Abu-Lughod har formuleret det, at følelser skal ses som socialt liv snarere end som indre tilstande, og at diskurser er den bedste indgang til at forstå, at følelser ikke bare udtrykkes, men skabes i en social proces.⁶ Smudspressens følelsesudtryk forstås således som emotionelle diskurser, der konstruerer en bestemt virkelighed omkring de homoseksuelle og prostituerede mænd.

4 Rosen: *Månens Kulør*, 720.

5 Nyegaard: 'Ud over videnskabens grænser', 93-105, 96.

6 Abu-Lughod og Lutz: 'Introduction', 1f, 10ff.

Artiklen vil introducere begrebet "emotionelle mulighedsrum" som et analytisk redskab, der vil blive brugt i fortolkningen af smudspressens følelsesdiskurser. I Sædelighedsskandalens kontekst kan begrebet forstås som et sæt følelsesmæssige rammer, der omgav de homoseksuelle og prostituerede mænd. Disse rammer gjorde det muligt for læseren at dele og internalisere de følelser, smudsartiklerne artikulerede, men skal dog hverken forstås som imperative eller determinerende. Følelsesdiskurser som dem, der kan iagttages i smudspressens dækning af Sædelighedsskandalen, skal, som historikeren Monique Scheer har pointeret, ikke ses som "techniques of the body".⁷ De installerer ikke uden videre de artikulerede følelser i tekstens læser, men anviser muligheden for at dele dem. En vigtig pointe for understregningen af det mulige og ikke-determinerende i begrebet "emotionelt mulighedsrum". Med afsæt i dette begreb kan dækningen af Sædelighedsskandalen læses som en etablering af sådanne emotionelle mulighedsrum om de homoseksuelle og prostituerede mænd samt om homoseksualiteten som fænomen, hvormed det blev muligt for læseren at nære bestemte følelser over for disse.

I undersøgelsen af smudspressens diskurser om mandlig homoseksualitet og prostitution er det oplagt at indtænke kulturteoretikeren Sianne Ngais forståelse af *ugly feelings* som en spørgehorisont. Ngais idé om de såkaldte "grimme følelser" henleder opmærksomheden på de følelser, som i én historisk kontekst opfattes som uædle, uacceptable, problematiske eller socialt farlige, men som i en anden bliver acceptable eller ønskværdige og endda ønskes fremmet.⁸ Ngai peger på, at de grimme følelser ofte er både flertydige og ambivalente, og dette blik for både den historiske foranderlighed og ambivalensen i de problematiske eller grimme følelser tages her med ind i undersøgelsen af smudspressens følelsesdiskurser under Sædelighedsskandalen. Her kan det være med til at åbne blikket for netop det flertydige, ambivalente og modsatrettede i Sædelighedsskandalens italesættelse og håndtering af mandlig homoseksualitet og prostitution.

SÆDELIGHEDSSKANDALENS FORLØB

Sagen om de to unge arrestanter fra Tordenskjoldsgade blev overdraget til den konstituerede dommer i Københavns Kriminal- og Politiret, cand.jur. Julius W. Wilcke, der hurtigt blev kendt for sin nidkærhed og vedholdenhed i sagerne om de homoseksuelle og prostituerede mænd.⁹ I løbet af efteråret 1906 fokuserede Wilcke intenst på at optrevle det mandlige prostitutionsnetværk i København. Skandalen startede som en sag om prostitution blandt unge mænd fra underklassen, men ved afhøringerne af de arresterede "hanskøger" blev en række ældre, respektable herrer fra samfundets øvre lag afsløret som homoseksuelle prosti-

7 Scheer: 'Are Emotions a Kind of Practice', 211.

8 Ngai: *Ugly feelings*, 4.

9 Lützen: *Byen Tæmmes*, 405.

tutionskunder. Dette var med til at forskyde skandalens fokus fra underklassens mænd alene til også at indbefatte homoseksuelle middelstandsmænd.¹⁰ Det store vendepunkt i Sædelighedsskandalen kom, da den i København ret prominente tandlæge, Emil Aae, den 8. november 1906 blev arresteret og sigtet for sædelighedsforbrydelse.¹¹ Hermed blev skandalens klasseoverskridende egenart manifesteret, og sagen gik ind i sin hovedfase, der var kendetegnet ved at en række velansete mænd fra middelstanden blev anholdt og afhørt i sagen. Netop på grund af dette blev sagen nu også sværere at affeje som noget, der blot omhandlede småkriminalitet blandt underklassens unge mænd, og derfor begyndte andre og større aviser nu også at ofre spalteplass på sagen. I lang tid var de følelsesladede smudsartikler dog de fleste københavneres eneste skriftlige kilde til sagen, da mange aviser fra den politiske dagspresse som f.eks. *Politiken* og *Kristeligt Dagblad* var mere tilbageholdende med at skrive om det pikante emne.

1. oktober 1907 faldt der dom i sagen. I alt 14 mænd blev dømt for sædelighedsforbrydelse, og strafudmålingen spændte fra tvangsarbejde over udvisning af landet til simpelt fængsel. Carl Hansen fik 60 dages fængsel, mens tandlæge Aae idømtes den længste straf med 2 års forbedringshusarbejde.¹² Sædelighedsskandalen sluttede dog ikke fuldstændigt med domsafsigelsen i efteråret 1907. Årene efter skandalen blev der både afholdt borgermøder og udgivet flere pjecer, der heftigt diskuterede homoseksualitetens årsager og karakteristika, brugen af straffeloven under Sædelighedsskandalen og pressens behandling af sagen.¹³

SÆDELIGHEDSSKANDALEN I FORSKNINGEN

Sædelighedsskandalen er i forskningen blevet betegnet som både den "mest eksterne periode i dansk homoseksualitets historie" og som en omfattende moralsk panik.¹⁴ Skandalen er især blevet forstået som et symptom på en udbredt opfattelse af moderniteten som en trussel mod det heteroseksuelle kernefamilie-liv og den traditionelle manderolle. De to homoseksualitetsforskere historikere Wilhelm von Rosen og sociolog Henning Bech har været enige om at tolke Sædelighedsskandalen som en konfiguration af en homoseksuel syndebuk, der med sin ikke-konforme seksualitet kunne kropsliggøre de farer, det moderne samfund udgjorde for de traditionelle livsformer og institutioner.¹⁵

Bech tolker repræsentationerne af de homoseksuelle skandaler i perioden 1906-11, herunder Sædelighedsskandalen, som ensidigt negative og repressive i

10 Rosen: *Månens Kulør*, 724 ff.

11 Rosen: *Månens Kulør*, 727.

12 *Aftenbladet* 1.10.1907, "Dom i Sædeligheds-Affæren".

13 Se fx Torp & Goll: "Homoseksualiteten og Straffeloven", 5-55; Esche: *Rejs Dig, mit Folk; Skalden unaturlige Last, paa Trods af Lovens klare Ord, være tilladt i Danmark?; Vort Folks Skændsel*.

14 Rosen: *Månens Kulør*, 778; Bech: 'Det onde i Danmark', 52.

15 Rosen: *Månens Kulør*, 719ff; Bech: 'Det onde i Danmark', 52.

deres konfiguration og udgrænsning af de homoseksuelle som "det onde".¹⁶ Rosen har derimod blik for en vis nuancering i de holdninger, der kom til udtryk efter skandalens vendepunkt i november 1906. Det var, som han anfører, utænkeligt at udtrykke sig positivt om homoseksualitet, men med sagens vendepunkt blev homoseksuelle mænd og homoseksualitet "så nærværende fænomener i offentligheden, at der kunne gives udtryk for synspunkter og holdninger, der var mere nuancerede end den afsky og fordømmelse, som hidtil havde været enerådende i dagspressen [...]".¹⁷ Rosen kommer imidlertid ikke nærmere ind på disse mere nuancerede synspunkter, og fokuserer hovedsageligt på "den konstruktion af homoseksualitet, som blev fastslået i den seriøse del af pressen".¹⁸ Underforstået: ikke smudspressen, hvor vægtig den ellers var i sin dækning af skandalen. Det er denne artikels ærinde at gå ind i en nærmere analyse af de følelser, der blev udtrykt i den københavnske smudspresses dækning af Sædelighedsskandalen og derved uddybe Rosens pointe.

Senest har historiker Niels Nyegaard i artiklen "Ud over videnskabens grænser" undersøgt de københavnske smudsavisers dækning af Sædelighedsskandalen.¹⁹ Nyegaard pointerer, at smudspressens intensive dækning af skandalen bevirkede, at et større publikum med ét blev bekendt med eksistensen af den homoseksuelle mand, og at dagbladenes fremstillinger af homoseksualitet dels formidlede de eksisterende lægevidenskabelige forståelser af homoseksualitet, dels supplerede disse med fremstillinger, der gik ud over de medicinske og psykologiske forståelser af fænomenet. Denne artikel går dybere ind i analysen af netop disse fremstillinger og forsøger at bidrage til den eksisterende forskningshorisont ved at pege på følelserne og følelsesudtrykkene som vigtige dele i mangfoldigheden af diskurser om homoseksualitet.

Den franske idehistoriker Michel Foucaults hovedværk *Viljen til viden: Seksualitetens Historie* er en vigtig teoretisk inspiration for fortolkningen af smudspressens følelsesdiskurser. I værket argumenterer Foucault for, at opfindelsen og udbredelsen af begrebet homoseksualitet skal forstås som en del af især 1800-tallets disciplinerende installation af den socialt konstruerede seksualitet.²⁰ Betragtningen fremføres som en kritik af den såkaldte repressionshypotese: Påstanden om, at seksualiteten siden victorianismen var blevet undertrykt.

16 Bech: 'Det onde i Danmark', 52. Se desuden Bech, Lützen og Kommissionen til Belysning af Homoseksuelles Situation i Samfundet: *Lyst eller nød?*, 55, hvor Bech påpeger undertrykkelsens immanens i opfattelsen af homoseksualitet: "Det [...], vi kender under navnet 'homoseksualitet' og 'homoseksuel', var fra sin fremkomst i sidste halvdel af forrige århundrede befængt med undertrykkelse. [...] Der kan ikke være tvivl om, at undertrykkelsen er en meget væsentlig side af homoseksualitetens og de homoseksuelles situation, også i dag."

17 Rosen: *Månens Kulør*, 739.

18 Rosen, *Månens Kulør*, 748.

19 Nyegaard: 'Ud over videnskabens grænser'.

20 Foucault: *Viljen til viden*, 118ff.

Foucault anfører derimod, at seksualiteten netop blev italesat og konstrueret i denne periode. Lægers, psykiateres og juristers italesættelse af seksualitet var med til at skabe og installere den som noget, ethvert individ besad, og som noget, der også kunne ordnes og disciplineres af fagfolk. Herudfra argumenterer Foucault for, at den homoseksuelle ikke blev undertrykt af diskurserne om homoseksualitet, men at han derimod blev skabt som en social figur af dem.²¹

Det er udgangspunktet, at undersøgelsen af de følelser, smudspressen udtrykte i dækningen af Sædelighedsskandalen, kan bidrage til forståelsen af ikke bare Sædelighedsskandalen, men også af dens konstruktion af homoseksualitet og af den homoseksuelle mand som social figur. Artiklens ærinde er endvidere at tydeliggøre konstruktionens flerstemmighed, idet den ikke kun blev varetaget af læger, jurister og psykiatere, men også foregik på et emotionelt plan i en vekselvirkning imellem individ og offentlig diskurs. I det følgende skal der derfor fokuseres på smudspressens følelsesartikulationer i beskrivelserne af Sædelighedsskandalens homoseksuelle mænd og på, hvordan disse kan forstås som diskurser, der muliggjorde bestemte konstruktioner og forståelser af mandlig homoseksualitet.

VÆMMELSE OG DEN KVINDAGTIGE HOMOSEKSUELLE

Den 29. august 1906 underholdt *Middagsposten* sine læsere med den følgende beskrivelse af en særlig figur i det københavnske bybillede:

Men betragt engang nøjere de slanke, kvindeagtige, unge Fyre, der, ulasteligt klædte, opsminkede og pomadiserede, saa de stinker, slentrer hen ad Asfalten, medens deres store Øjne sender smægtende Straaler hen til de forbipasserende – ældre Herrer. Se deres vrikkende Gang, deres Skøgeamanerer og den skøgeagtige Paatrængenhed over for dem, de endelig faar lokket ind i Sidegaden. – Det er Storbyens allerlaveste Kryb, den mandlige Prostitution.²²

Artiklen, som havde den sigende titel "Fra Storbyens Dyb. Den mandlige Prostitution", var en af Sædelighedsskandalens første, længere reportager om dette "allerlaveste kryb", og heri kunne *Middagsposten* rapportere om, hvordan "en Bande unge, perverse Knægte i 18-25-Aars Alderen drev deres svinske Virksomhed paa Strækningen 'Tivoli'-Figaro".²³ Artiklen udpegede disse unge mænds kvindagtige opførsel for læseren, og beskrev de unge prostituerede mænd som "unge, feminine udseende Fløse [...] Deres Toilette var flot, helst saa udringet og snævert som muligt, de duftede af Parfume i flere Alens Afstand og efterlignede paa en Prik de kvindelige Trækkeres Svansen og Svajen".²⁴

21 Foucault: *Viljen til viden*, 57ff.

22 *Middagsposten* 29.8.1906; Olsen: "Fra Storbyens Dyb".

23 *Middagsposten* 29.8.1906; Olsen: "Fra Storbyens Dyb".

24 *Middagsposten* 29.8.1906; Olsen: "Fra Storbyens Dyb".

Artiklens fokus på de prostituerede mænds kvindagtighed var karakteristisk for mange af skildringerne af de mænd, der blev involveret i Sædelighedsskandalen, og der blev gjort særlig meget ud af beskrivelserne af mændenes feminine udseende, deres særlige lapsethed i påklædningen eller ligefrem "cross-dressing". *Middagsposten* kunne i artiklen "Løgnens Ansigter" berette om en såkaldt mandeklub, der blev beskrevet som "en Forening af den *uappetitligste* Aart",²⁵ hvor ellers respektable mænd mødtes og iklædte sig dametøj for at hoppe "rundt omkring hinanden og [henfalde] i Beskuelse af en velformet Hals hist, eller en flot buet Læg her".²⁶ I en senere artikel fortalte en reporter om endnu en karnevals-fest i klubben, at "Den ene af 'Damerne' bar et halvlangt Fantasikostume. Alt tydede paa, at 'hun' var en Kvinde. – Skuldre, Hals, Barm – men rigtignok røbede et velplejet Overskæg 'hendes' Køn".²⁷ Ligeledes skildrede *Aftenbladet* "En tyrkisk Nattefest" i klubben og beskrev et 'bakkanale' med østerlandsk tema, hvor halvdelen af klubbens medlemmer ifølge artiklen havde klædt sig ud som haremsdamer og optrådte med mavedans. Festlighederne eskalerede med en såkaldt indvielse, hvor den af selskabets kvindekledte mænd, der havde danset bedst, blev overhældt med parfume og herefter viet til en af de mandsklædte: "Efter "Indvielsen" er den paagældende bleven Brud og "gifter" sig nu med den af Herrerne, der har danset bedst. "De Nygifte" holder sjældent mere end otte Dage – saa gentager Festen sig. Efter den højtidelige Vielse følger ofte Udskejelser, som ikke kan beskrives i et Blad".²⁸

Det feminine i mændenes lapsede eller decideret kvindelige påklædning såvel som i deres kønsoverskridende opførsel blev i artiklerne fremhævet som karakteristika både ved de mandlige prostituerede på Vesterbrogade og de ikke-prostituerede medlemmer af mandeklubberne. Hermed italesatte artiklerne kvindagtigheden som et træk, der for læseren kunne genkendes som symptom på indehaverens homoseksuelle praksisser. Samtidig kom artiklernes påpejning af mændenes kvindagtighed til at udgøre fikspunkter for artikulationer af følelser som væmmelse, modbydelighed og frastødthed. *Middagsposten* anførte f.eks., at "Man vil naturligvis finde dette lyssky Liv *modbydeligt*, man vil muligt mangle Ord for at udtrykke den Grad af *Væmmelse*, man ønskede at udtrykke"²⁹ i forlængelse af beskrivelsen af de prostituerede mænd på Vesterbro og deres kvindagtige opførsel, deres "vrikkende Gang, deres Skøge-manerer og skøgeagtige Paatrængenhed".³⁰ Direkte følelsesudtryk, som smudsartiklernes udtryk for væmmelse og modbydelighed, kan ses som en del af et diskursivt følelsesarbejde, der knyttede sig til de mænd, der blev beskrevet. De prostituerede mænd og med-

25 *Middagsposten* 24.8.1906, Petersen: "Løgnens Ansigter". Min kursivering.

26 *Middagsposten* 24.8.1906, Petersen: "Løgnens Ansigter".

27 *Middagsposten* 21.11.1906, Osc.,: "En Nattefest i 'Mandeklubben'".

28 *Aftenbladet* 28.11.1906, "Sædeligheds-Affæren".

29 *Middagsposten* 29.8.1906, Olsen: "Fra Storbyens Dyb". Min kursivering.

30 *Middagsposten* 29.8.1906, Olsen: "Fra Storbyens Dyb".

lemmerne af mandeklubben, deres kvindagtighed og hele deres "lyssky liv" italesattes som noget væmmeligt og modbydeligt, hvormed de også blev konstitueret netop som fænomener, der kunne føles væmmelse over for. Samtidig bidrog beskrivelserne til at tilvejebringe den kvindagtige homoseksuelle som en diskursivt konstrueret, stereotyp version af den homoseksuelle mand, der var kendetegnet ved sin overskridelse af de eksisterende normer for maskulin opførsel og påklædning.

Artikulationen af væmmelse klæbede typisk til, men var ikke reserveret de kvindagtige homoseksuelle og prostituerede. Ofte udtrykte artiklerne væmmelse, når det handlede om homoseksuelle mænds forførelse af yngre mænd og drenge, der ofte blev fremstillet som en besmittelse eller fordærvelse af ungdommen.³¹ For eksempel beskrev *Middagsposten* i flere artikler, hvordan Emil Aae og den såkaldte Hr. X forførte unge mænd, og betegnede det som "svinske tilnærmelser"³² og "modbydelige Svinerier".³³ Af *Aftenbladet* blev Aae "og hans Kompagnoner" i lignende vendinger beskrevet som "nogle af de *uappetitligste* Fyre, der nogen Sinde har siddet bag Laas og Slaa".³⁴

Væmmelsen, der blev udtrykt i smudsartiklerne, tjente først og fremmest til at lægge afstand til de homoseksuelle og prostituerede mænd, men rummede samtidig en dyb ambivalens. Som Ngai pointerer: "desire and disgust are dialectically conjoined. [...] '[T]he disgusting itself has the power to allure, particularly as an object created by social taboos and prohibitions'".³⁵ Artiklerne udtrykte væmmelse og afsky over for mændene, men synes samtidig at have næret en stærk fascination af dem, udtrykt i en vekselvirkning mellem afstandtagen og nærhed til de væmmelige homoseksuelle. Under Sædelighedsskandalen bragte smudsaviserne næsten dagligt detaljerede skildringer af de homoseksuelle mænds kvindagtige gebærden, beskrev indgående mændenes væremåde og gik endda så langt som til minutøst at beskrive interiørerne i den lejlighed, hvor en af de københavnske mandeklubber holdt til.³⁶ Nærheden til skandalens homoseksuelle og prostituerede mænd og nyfigenheden over for homoseksualiteten som fænomen var derfor på én og samme tid en forudsætning for, at væmmelsen kunne formidles i artiklerne, og et resultat af de nære beskrivelser af de uacceptabelt kvindagtige mænd og deres afskyvækkende praksisser.

FORARGELIGE OVERMÆTTEDE MIDDELSTANDSMÆND

31 Se f.eks. *Middagsposten* 17.11.1906, Axel: "Sædeligheds-Skandalen"; *Aftenbladet* 23.11.1906, "Tandlæge Aae & Co."; *Middagsposten* 19.11.1906, "Hvorfor Tandlæge Aae forsvandt fra Aalborg".

32 *Middagsposten* 17.11.1906, Axel: "Sædeligheds-Skandalen".

33 *Middagsposten* 19.11.1906, "Hvorfor Tandlæge Aae forsvandt fra Aalborg". Min kursivering.

34 *Aftenbladet* 23.11.1906, "Tandlæge Aae & Co." Min kursivering.

35 Ngai: *Ugly feelings*, 332-333.

36 *Aftenbladet* 28.11.1906, "Sædeligheds-Affæren".

Et andet tema, der blev skrevet frem i smudspressens dækning af Sædeligheds-skandalen, var et italesat paradoks imellem de homoseksuelle mænds seksualitet og deres sociale tilhørsforhold til middelstanden. Som Rosen også har påpeget, kom skandalen med Aaes arrestation og sagens vendepunkt i november 1906 til at handle ikke kun om mandlig prostitution blandt unge mænd fra underklassen, men i lige så høj grad om homoseksuelle middelstandsmænd og deres utilladelige overskridelse af alders- og classeskel.³⁷ Netop denne overskridelse udgjorde et af fikspunkterne for smudsartiklernes artikulering af følelser.

I en artikel, der sigende nok var forsynet med overskriften "Løgnens Ansigter", rapporterede *Middagsposten* den 24. august 1906 fra mandeklubben på Nørregade og kunne fortælle, at klubben talte både "fine og opsigtstvækkende navne" – altså mænd der må antages at have tilhørt middelstanden eller endda samfundets højere lag. Artiklen gav følgende beskrivelse af mændene: "I det daglige Liv optræder de i reglen ulasteligt mellem Folk, og da de fleste er af god, endog meget god Familie opdages deres virkelige 'Jeg' ikke saa let af Uindviede. Men saa snart de kommer inden for Dørene til Klubbens Lejlighed, kastes Maskerne, og helt andre Personer viser sig for den tilfældige Beskuers Blik".³⁸ Citatet illustrerer, hvordan de homoseksuelle middelstandsmænd i smudspressen blev fremstillet som disse "løgnens ansigter", hvis homoseksualitet i det offentlige liv blev skjult bag middelstandsmanerernes dækkende maske. Som *Aftenbladet* skrev i en artikel et par måneder senere, optrådte mændene "udadtil [...] som de fine Mænd, de gode Borgere. Og i Hemmelighed drev de deres Udskejelser".³⁹ Forskellen på artiklernes formidling af de homoseksuelle middelstandsmænds seksuelle tilbøjeligheder, der kun blev udlevet i det skjulte, og de åbenlyst kvindagtige prostituerede mænd, er værd at bemærke. Mens de prostituerede mænds ikke-maskuline opførsel blev beskrevet som åbenlys og derfor afskyvækkende, var det netop den skjulte udlevelse af seksualiteten, der her blev problematiseret.

Aftenbladet bemærkede i artiklen "Tandlæge Aae & Co.", at

En Mand som Carl Hansen er en særlig uappetitlig Figur, fordi han indtog en Dobbeltstilling i Kraft af sin Politimandsværdighed. I 'Politivennen', som Carl Hansen redigerede, drog han paa den skarpeste Maade til Felts mod de Sædelighedsforbrydere, som Prygleloven havde taget Sigte paa. Ingen Barmhjærtighed. Der skulde slaas ned paa Forbryderne. Og naar Carl Hansen saaledes om Formiddagen havde slaet et Slag for den offentlige Moral, gik han selv om Aftenen ud til sine mandlige Kærester og drev sine uhyggelige Meriter.⁴⁰

37 Rosen: *Månens Kulør*, 727.

38 *Middagsposten* 24.8.1906; Petersen: "Løgnens Ansigter".

39 *Aftenbladet* 23.11.1906, "Tandlæge Aae & Co.".

40 *Aftenbladet* 23.11.1906, "Tandlæge Aae & Co.".

Som citatet, der i *Aftenbladet* stod med underrubrikken "Overbetjenten som Moralvogter", viser, kom Carl Hansen til at stå som hovedeksempel på og personificeringen af den seksuelle dobbeltmoral, der også anes i artiklernes skildringer fra mandeklubberne. Carl Hansens seksuelle praksisser blev beskrevet som uhyggelige, men det var dobbeltmoralen, der gav anledning til beskrivelsen af ham som decideret uappetitlig. De tidligere nævnte artikeludtrags fokus på middelstandsmændenes maskespil skabte samme narrativ om de fine og opsigtsvækkende mandeklubmedlemmer, hvis pæne middelstandsmanerer i det daglige angiveligt blot var en tynd fernis over mændenes sande natur. Artiklernes beskrivelser af den seksuelle dobbeltmoral blandt de homoseksuelle middelstandsmænd var mindre direkte i deres artikulation af følelser, men synes at have kommunikeret, hvad der bedst kan fortolkes som en følelse af forargelse. Forargelse kan defineres som en emotionel reaktion på noget, der vækker ubehag, vrede eller anstød, eller som en moralsk krænkelse,⁴¹ hvorfor forargelsen forstås som en reaktion på en manglende indfrielse af forventningen om en bestemt moralsk opførsel. Artiklerne om de homoseksuelle middelstandsmænd italesatte deres seksuelle dobbeltmoral som et moralsk svigt, og gjorde det dermed muligt for læseren at føle forargelse som en emotionel respons herpå.

Det var dog ikke kun det moralske svigt i middelstandsmændenes illegitime, homoseksuelle begær, der blev udlevet internt i mandeklubberne, som var i fokus i smudspressen. Efterhånden som Sædelighedsskandalen rullede, anede smudspressen, at der var talrige eksempler på forbindelser mellem de prostituerede mænd fra underklassen – den gruppe, skandalen først havde kredset om – og de homoseksuelle middelstandsmænd, som viste sig at være kunder hos de prostituerede. Og efterhånden blev denne forbindelse i sig selv problematiseret. Det problematiske lå i det, som seksualitetshistorikeren Jeffrey Weeks har betegnet som de homoseksuelle mænds seksuelle kolonialisme; deres forhold til yngre mænd fra underklassen, der var dem aldersmæssigt, økonomisk og socialt underlegne.⁴² Der blev i pressen lagt særlig vægt på sådanne sager og det forargelige i, hvad der blev italesat som middelstandsmændenes misbrug af deres egen privilegerede situation og standsoverskridende seksuelle praksisser.

Særligt Emil Aae og Carl Hansen, der sandsynligvis var de socialt bedst stillede af de involverede i skandalen, blev centrum for denne type fortælling i smudspressen. I artiklen "Sædelighedssagen" rapporterede *Middagsposten* den 18. november 1906 fra gårsdagens forhør:

Pludselig blev det elegante Ensemble brudt af tre veritable Vesterbrobisser, Knægte i 18-20 Aars Alderen, hvis hele Fremtoning stod i Strid med den fine Vidneforsamling. Hvad havde de Fyre at gøre dér? Forklaringen er denne: Naar de perverse, overmæt-

41 <http://ordnet.dk/ods/ordbog?query=forargelig> (15.2.2018).

42 Weeks: *Against Nature*, 39.

tede Mandfolk som Aae og Konsorter havde faaet nok af 1ste Klasses stemplet Kød, tre Stjerner Mandfolkeformer, saa krævede deres utæmmelige Drifter Forandring i Nydelserne. Saa gik man et Skridt ned ad Rangstigen, og tog Vesterbros Jærnhagel – Saksogades og lignende Gaders Hjørnebisser – til Elskovs Naade – de protesterede ikke mod Afklædning og Begræmsning for en Daler eller to og gjorde ofte gode Forretninger.⁴³

Hermed blev Emil Aae og hans ligesindede italesat som seksuelt overmættede mænd, som med deres trin ned ad den sociale rangstige brugte underklassens mænd som rene varer efter forgodtbefindende. Smudsartiklerne bidrog igennem skildringer som denne til at konstruere den overmættede middelstandsmand som en typisk homoseksuel figur med en grænseløs seksuel appetit, der konstant måtte kolonisere ukendt, seksuelt territorium for at finde tilfredsstillelse.

Carl Hansen fik i smudspressens artikler ofte tildelt rollen som denne overmættede middelstandsmand, der ikke veg tilbage fra at misbruge sin egen position til at benytte sig af underklassens yngre mænd. Han blev sigtet af politiet for bl.a. at have haft seksuelle forhold til nogle af de forbrydere, han via sin stilling i Opdagelsespolitiet havde i sin varetægt, og det var disse forhold, smudspressen særligt hæftede sig ved. *Aftenbladet* kunne i artiklen "Carl Hansen misbruger Fangerne" berette, at "Carl Hansen ogsaa tilfredsstillede sine Tilbøjeligheder paa de Arrestanter, som han skulde maale efter det Bertillonske System".⁴⁴ Det forlød endvidere, at "Det siger sig selv, at Carl Hansen saa sine Folk an. Var det en 'finere' Forbryder, saa holdt han sig selvfølgelig i Skindet; men de sølle Djævle, som udgør Størsteparten af de Fanger, der mellem Aar og Dag kommer op paa Kamret, har han naturligvis ment at kunne gøre ved, hvad han vilde".⁴⁵

Hvor Carl Hansen, ligesom Emil Aae, blev konfigureret som en forargelig forbryder, spillede de underklassemand, der af lyst, nød eller ren pengetrang havde stået til tjeneste rent seksuelt for de homoseksuelle middelstandsmand, en mere ambivalent rolle i smudspressens fremstillinger. De unge Vesterbrobisser havde tydeligvis gjort en forretning ud af at tilfredsstille de ældre, homoseksuelle mænds lyster, og var dermed juridisk set at regne for prostituerede på linje med "hanskøjerne" fra Vesterbrogade. Alligevel blev denne "Vesterbros Jærnhagel" beskrevet væsentligt anderledes end de kvindagtige, mandlige prostituerede. De lapsede unge fyre, der spankulerede op og ned ad gaden foran Vesterbros mondæne forlystelsesetablissementer blev italesat som både væmmelige og svin-ske netop på grund af deres aggressive seksuelle adfærd og tydeligt feminine manerer. Til forskel herfra blev hjørnebisserne fra Vesterbro beskrevet som mere passive og anonyme i det seksuelle forhold, og den forargelse, artiklen udtrykte,

43 *Middagsposten* 18.11.1906; Olsen: "Sædelighedssagen".

44 *Aftenbladet* 10.12.1906, "Carl Hansen misbruger Fangerne".

45 *Aftenbladet* 10.12.1906, "Carl Hansen misbruger Fangerne".

blev i højere grad rettet mod de homoseksuelle prostitutionskunder. "[D]e protesterede ikke", nævnte artiklen med henvisning til de unge mænd, underforstået at det altså var Aae og de andre homoseksuelle mænd, der var initiativtagere til den seksuelle transaktion, imens Vesterbro-drengene blot lod sig afklæde og begå sig til gengæld for de penge, de ældre mænd betalte. Hvor smudsartiklerne lagde vægt på den kontrære seksualidentitet hos de mandlige prostituerede med den kvindagtige opførsel, tilskrev den derimod Vesterbro-bissernes prostitution et rent økonomisk incitament, hvilket synes at være det afgørende for den moralske og følelsesmæssige bedømmelse af de to typer prostituerede. At prostituere sig pga. fattigdom og social nød kaldte ikke på de samme følelser af væmmelse og afsky, som det gjorde, når prostitutionen, og homoseksuelle praksisser i det hele taget, skyldtes en "forkert" eller omvendt kønsidentitet.

Homoseksuelle praksisser mellem mænd blev altså ikke bedømt og håndteret som et isoleret fænomen, der i alle tilfælde krævede den samme følelsesmæssige reaktion. Derimod blev en række sociale omstændigheder ofte inddraget i skildringerne af de homoseksuelle og prostituerede mænd. Faktorer som fx mandens sociale og personlige baggrund, hans standsmæssige tilhørsforhold, evnen til at leve op til konventionerne om maskulin adfærd og hans rolle som aktiv opsøger af homoseksuel tilfredsstillelse eller passiv opfylder af en andens homoseksuelle lyst blev dermed til afgørende parametre for smudspressens komplekse og ambivalente dannelse af emotionelle mulighedsrum omkring fænomenerne homoseksualitet og mandlig prostitution.

MEDLIDENHED OG MØDET MED HOMOSEKSUALITETEN

Sideløbende med smudspressens skildring af Sædelighedsskandalen førte læger og jurister en debat om homoseksualitetens strafbarhed, hvori de homoseksuelle mænds alder spillede en væsentlig rolle. Debatten var præget af stor uenighed om, hvorvidt forhold mellem jævnaldrende mænd burde straffes. Til gengæld var der bred konsensus om nødvendigheden af straf, når det homoseksuelle forhold involverede unge mænd eller børn.⁴⁶ Den generelle opfattelse var, at særligt unge mennesker var i risiko for at blive smittet med homoseksualitet, hvorfor specielt denne gruppe måtte beskyttes. Bekymringen for ungdommen afspejlede sig også i flere artikler fra smudspressen, omhandlende ofte unge mænds ulykkelige møde med homoseksualiteten. *Middagsposten* bragte i sensommeren 1906 en række artikler om en bande af prostituerede, kaldet Nattens Brødre, der ikke kun besmittede unge mænd med homoseksualitet, og lokkede dem ud i homoseksuel prostitution, men som også bedrev pengeafpresning. I artiklen "Nattens Brødre ødelægger en ung Mand" berettede avisen om den unge kontorist Rudolf

⁴⁶ Se fx Torp & Goll: 'Homoseksualitet og Straffeloven,' 22, 37; *Skal den unaturlige Last*, 3ff; Rosen: *Månens Kulør*; 694ff.

Andersen, "der jo desværre har haft perverse Tilbøjeligheder,"⁴⁷ og som indlod sig med en "mandlig skøge" fra Nattens Brødre. Mødet fik fatale konsekvenser for den unge mand:

Slynglen fra Natten, der gik, stillede paa hans Plads og tiltvang sig 30 Kr. – alt hvad den stakkels Kontorist havde hos sig – under Trudsel om Skandale paa Stedet. Gang paa Gang dukkede Banditten op paa hans Vej – paa en eller anden snedig Maade havde han faaet alle Oplysninger om Rudolf A. – og hver Gang blev den forpinte unge Mand en Del Kroner fattigere.⁴⁸

Rudolf Andersen greb i desperation til sidst til tyveri fra sin overordnede kasse, hvorfor han blev arresteret. Dog gik hans overordnede i forbøn for ham, og kontoristen blev senere løsladt, men mistede sin læreplads. *Middagsposten* kunne berette, at han, til sin mors store sorg, herefter så sig nødsaget til at udvandre fra landet.⁴⁹ En lignende skæbne, som ifølge *Middagsposten* kun var "et tilfælde af 100",⁵⁰ overgik en "Haandværksmester A.". Artiklen "Nattens Brødre's Agenter" beskrev, hvordan A. var hoppet "paa den Limpind som en pomadiseret, svansende Yngling holdt ud efter ham".⁵¹ I dén anledning fik han ikke alene stjålet sin tegnebog, han blev også i den efterfølgende måned forsøgt afpresset elleve gange i sit eget hjem, hvor han endda havde kone og barn, som avisen oplyste.

Artikler som disse fokuserede på de uheldige følgevirkninger af mændenes homoseksuelle lyster, og fremstillede de "perverse Tilbøjeligheder" som første skridt på vejen til en økonomisk og social deroute. I artiklen "Nattens Brødre for sidste Gang" kunne *Middagsposten* endvidere fortælle, hvordan mødet mellem en ung, uskyldig mand og de mandlige prostituerede kunne virke fuldstændigt ødelæggende på hele den besmittedes person og moral. Artiklen berettede om den kun 17-årige Carlo Jensen, der blev lokket i uføre af "Nattens Brødre" – han blev ikke som Rudolf Andersen eller håndværksmester A. pengeafpresset, men blev selv trukket ind i prostitutionen. Carlo Jensen blev beskrevet som en "opvakt, køn Dreng", men stiftede bekendtskab med et af bandens medlemmer, der "fik ham [...] under en modbydelig Paavirkning. Moderen kunne ikke tumle Carlo, og han blev trukket i snavset af de infame Slyngler [...] De fik ham lokket med sig Nat paa Nat; han blev misbrugt paa det modbydeligste [...]".⁵² Carlos mor blev til sidst klar over drengens skæbne, da hans "elendige Udseende" afslørede hans aktiviteter, og hun måtte sande, at drengen var "moralsk og legemligt spoleret".⁵³

47 *Middagsposten* 5.9.1906, Olsen: "Nattens Brødre' ødelægger en ung Mand".

48 *Middagsposten* 5.9.1906, Olsen: "Nattens Brødre' ødelægger en ung Mand".

49 *Middagsposten* 5.9.1906, Olsen: "Nattens Brødre' ødelægger en ung Mand".

50 *Middagsposten* 5.9.1906, Olsen: "Nattens Brødre's Agenter".

51 *Middagsposten* 5.9.1906, Olsen, "Nattens Brødre's Agenter".

52 *Middagsposten* 19.9.1906, A. Olsen: "Nattens Brødre' for sidste Gang".

53 *Middagsposten* 19.9.1906, A. Olsen: "Nattens Brødre' for sidste Gang".

Narrativer som disse italesatte mænds møde med den homoseksuelle prostitution som sørgelige og smertefulde skæbnefortællinger, der både kaldte på læserens medlidenhed, og fungerede som skræmmehistorier til skræk og advarsel om homoseksualitetens mange farer. Med vendinger som "den *stakkels* Kontorist", "den *forpinte* unge Mand"⁵⁴ og "hendes Drengs *sørgelige* Skæbne"⁵⁵ skabte smudsaviserne en fortælling om disse mænd som ofre, ikke alene for de prostituerede bander, men til dels også for deres egne seksuelle tilbøjeligheder. Ofret blev således fremmanet som endnu en stereotyp version af den homoseksuelle mand, og medlidenhedsfølelsen blev føjet til det emotionelle mulighedsrum omkring denne figur. Hermed kunne den homoseksuelle forstås som andet og mere end blot en væmmelig, kvindagtig prostitueret eller en forargelig, overmættet middelstandsmand.

Artiklernes artikulation af medlidenhed kan dog også forstås som del af en social magtudøvelse og moralsk afstandtagen til de homoseksuelle mænd. Følelsen af medlidenhed implicerer ofte, at den, der føler medlidenhed opfatter sig selv som socialt eller kulturelt overlegen i forhold til den, der føles medlidenhed overfor.⁵⁶ Kulturteoretiker Sara Ahmed påpeger in sin undersøgelse af følelsers formative rolle for sociale fællesskaber, at "[b]eing moved by the other's pain elevates the [...] subject into a position of power over others",⁵⁷ og sætter dermed ord på den subtile, men virkningsfulde magtudøvelse, der ligger implicit i medlidenhedsfølelsen. Ved at italesætte homoseksualitetens ofre som stakler blev det antaget heteroseksuelle subjekt, læseren, inviteret til at føle medlidenhed med dem og derved positionere sig som moralsk overlegen. På samme tid blev den homoseksuelle mand fastholdt i en underlegen position som offer, hvad end det var for egne seksuelle tilbøjeligheder eller prostitueredes dårlige indflydelse.

SÆDELIGHEDSSKANDALEN SOM SEKSUALITETSINSTALLATION

De homoseksuelle og prostituerede mænd og deres praksisser blev altså ikke kun italesat som noget væmmeligt, afskyvækkende og forargeligt, men også som fænomener, der kunne fremkalde en vis grad af medlidenhed. Samtidig afslører analysen af smudspressens følelsesdiskurser, at en række sociale omstændigheder blev inddraget i fremstillingen og fortolkningen af de homoseksuelle mænd. Med begrebet om emotionelle mulighedsrum som et analyseredskab bliver det muligt at forstå smudspressens følelsesladede skildringer af de skandaliserede mænd under Sædelighedsskandalen som bidrag til en dannelse af sådanne. De følelsesudtryk, som smudsaviserne knyttede til beskrivelserne af de homoseksuelle og

54 *Middagsposten* 5.9.1906, Olsen: "'Nattens Brødre' ødelægger en ung Mand." Min kursivering.

55 *Middagsposten* 19.9.1906, Olsen: "'Nattens Brødre' for sidste Gang." Min kursivering.

56 Se f.eks. Snow: 'Compassion', 196ff.

57 Ahmed: 'Collective Feelings', 35.

prostituerede mænd, anviste mulige følelsesmæssige reaktioner på den mandlige homoseksualitet og den homoseksuelle prostitution for læseren og gjorde det netop muligt for dem at nære følelser som væmmelse, modbydelighed, forargelse eller medlidenhed. De moralske distinktioner imellem forskellige former og baggrunde for homoseksualiteten gjorde det samtidig muligt for læseren at tage disse i betragtning i forståelsen af homoseksualitet. Dermed blev det muligt for læseren at forholde sig forskelligt til homoseksualitetens forskellige udtryk og stereotyper, alt efter om det gjaldt en kvindagtig mandlig prostitueret, en ældre forfører fra middelstanden eller en ung, forført mand.

Dette antyder flertydigheden af de mulige emotionelle reaktioner, som smudspressens følelsesdiskurser omkring Sædelighedsskandalens homoseksuelle mænd faciliterede, og samtidig føjer det nuancer til Bechs tese om, at den homoseksuelle siden slutningen af 1800-tallet har fungeret som den foretrukne symbolske inkarnation af det onde.⁵⁸ Det grundlæggende repressive og negative i smudspressens diskurser kan ikke anfægtes, men analysen kan udbyde Bechs pointe ved at fremhæve de følelser, der reelt blev udtrykt, og som bidrog til at skabe de emotionelle mulighedsrum omkring homoseksualitet og mandlig prostitution. Analysens følelseshistoriske fokus giver dermed et kig ind i de komplekse emotionelle processer, der ligger bag bestemte historiske sociale konstruktioner og stereotyper, og således også i en del af den historiske konstruktion af homoseksualitet.

Disse pointer giver desuden anledning til at forfægte en forståelse af Sædelighedsskandalen og smudspressens dækning heraf som en konstruktiv snarere end udelukkende repressiv proces. Med afsæt i Foucaults teori om seksualitet som en social konstruktion kan smudspressens diskurser om de homoseksuelle og prostituerede mænd forstås som del af, hvad Foucault kalder en seksualitetsinstallation. Installationen sker igennem rationelle, videnskabelige, sociale og andre diskurser, som i en dobbeltbevægelse både ekskluderer og inkluderer, udskiller og installerer.⁵⁹

Med afsæt i denne forståelse bliver det muligt at forstå smudspressens dækning af Sædelighedsskandalen som én ud af flere konkurrerende diskurser, der ikke blot udgrænsede og undertrykte homoseksualiteten og det homoseksuelle begær, men som konstruerede og installerede homoseksualiteten som et fænomen, der overhovedet kunne tales om og føles for. Homoseksualiteten, den mandlige prostitution og den homoseksuelle mand kan dermed ses som sociale fænomener, der blev italesat, installeret og kontinuerligt reproduceret i smudspressens følelsesladede diskurser under dækningen af Sædelighedsskandalen. Det er ikke en ny tanke, at denne homoseksualitetsinstallation skete i tiden omkring år 1900. Som Peter Edelberg påpeger, var det i denne periode, "at sexolo-

58 Bech: 'Det onde i Danmark'.

59 Denne forklaring er parafraseret over Thielst: *Kødets lyst*, 130.

ger, læger og psykiatere italesætter seksualiteten, først homoseksualitet, dernæst heteroseksualitet, og langsomt vinder dette syn indpas og bliver dermed en installation".⁶⁰ Men den følelshistoriske analyse understreger, at denne installation ikke kun skete igennem sagkundskabens diskurser, men også blev skabt af en offentlig følelsesdiskurs, anført af smudspressen.

Vægten på det konstruktivistiske i diskurserne skal dog ikke ignorere det potentielt repressive, der afgjort også kan findes i homoseksualitetsdebatten omkring Sædelighedsskandalen. Foucaults teori om seksualitetens installation er blevet kritiseret for at være i fare for totalt at fornægte eksistensen af seksuel repression.⁶¹ Som påpeget i analysen ovenfor, tjente de udtrykte følelser af væmmelse, forargelse og medlidenhed til at italesætte en moralsk distinktion imellem den formodet heteroseksuelle læser og de homoseksuelle mænd. Det faktum, at homoseksuelle og prostituerede mænd blev beskrevet som "det usle Krapyl"⁶² og "perverse Mandfolk",⁶³ og at homoseksualitet i flere toneangivende publikationer i samtiden rask væk blev italesat som "Vort Folks Skændsel"⁶⁴ og "en homoseksuel Krise",⁶⁵ efterlader heller ingen tvivl om, at debatten i sit udgangspunkt var både undertrykkende og udgrænsende. Imidlertid er det en vigtig pointe, at udgrænsningen ikke udelukkede, men eksisterede samtidig med og endda blev en del af konstruktionen af mandlig homoseksualitet som socialt fænomen. Som Rosen skriver, blev de homoseksuelle mænd integreret i det moderne samfund igennem både deres egen og samfundets iscenesættelse og realisering af homoseksualiteten som en tragedie.⁶⁶ Konstruktionen, og herunder udgrænsningen og undertrykkelsen, af homoseksualiteten og den mandlige prostitution foregik i en gensidig og vekselvirkende proces imellem det ikke-homoseksuelle samfund og det homoseksuelle individ.

Hermed kan vi vende tilbage til Ngais pointe om de problematiske følelsers historicitet og historiske foranderlighed. Analysen viser, hvordan smudspressen faciliterede og legitimerede følelser som væmmelse, forargelse og medlidenhed over for de homoseksuelle og prostituerede mænd; følelser, der i dag for mange vil synes problematiske, upassende og grimme, men som i det tidlige 20. århundrede blev del af en emotionel håndtering og konstruktion af mandlig homoseksualitet som fænomen.

PERSPEKTIVER

60 Edelberg: *Storbyen trækker*, 62.

61 Se f.eks. Weeks: *Sex, Politics and Society*, 8ff.

62 *Middagsposten* 24.8.1906, Petersen: "Løgnens Ansigter".

63 *Middagsposten* 29.11.1906, Jørgensen: "Sædelighedsskandalen".

64 *Vort Folks Skændsel*.

65 *Vort Folks Skændsel*, 6.

66 Rosen: *Månens Kulør*, 537.

Med Sædelighedsskandalen opstod der for første gang en bred, offentlig debat om homoseksualitet. Igennem smudspressens beskrivelser af de homoseksuelle mænd, deres påklædning og væremåde, baggrund og erotiske tilbøjeligheder fik smudsavisernes brede læserskare mulighed for at forholde sig til homoseksualiteten og de homoseksuelle mænd som fænomener, der kunne forstås og bedømmes ud fra sociale parametre som klasse, alder, livsstil og årsagen til deres homoseksuelle handlinger. Diskussionen og bedømmelsen af homoseksualitet og dens udtryksformer entrerede den sociale sfære, hvor lægfolk kunne forholde sig til homoseksualiteten som fænomen. Hermed blev forståelsen og fortolkningen af homoseksualiteten taget ud af lægernes, psykiaternes og juristernes hegemoni, og homoseksualitet blev noget, der ikke kun kunne håndteres på hospitalet, på klinikken eller i retssalen, men også i en bredere offentlighed. Hvor megen forskning ellers har fremhævet netop sagkundskaben som den vigtigste instans i forhold til konstruktionen af homoseksualitet i tiden omkring år 1900, kan man altså ud fra denne undersøgelse argumentere for, at homoseksualiteten i lige så høj grad blev konstrueret igennem de emotionelle diskurser om de homoseksuelle og prostituerede mænd, som lægmand havde adgang til igennem de populære smudsaviser. De emotionelle mulighedsrum, smudspressen etablerede med sine diskurser, føjede sig til og supplerede det tidlige 20. århundredes flerstemmighed af diskurser om homoseksualitet.

Debatten om homoseksualitet og homoseksuel prostitution sluttede ikke med domsfældelsen i Sædelighedsskandalen i 1907, men fortsatte med varierende styrke op igennem hele det 20. århundrede – dog på skiftende baggrunde af straffelovsændringer og ny lægevidenskabelig forskning. Da det i 1910-12 blev afsløret, at der på de københavnske kaserner fandtes en omfattende soldaterprostitution, blussede debatten op igen for en tid, og gav endda anledning til en decideret antihomoseksuel kampagne bl.a. fra indremissionske kredse.⁶⁷

I 1930 blev Borgerlig Straffelov vedtaget, og hermed bortfaldt bestemmelserne fra Almindelig Borgerlig Straffelov af 1866 om omgang imod naturen, herunder sex imellem mennesker af samme køn. Med den nye straffelov blev det lovligt for to voksne mænd at have sex med hinanden, men i stedet blev voksne mænds seksuelle forhold til unge mænd og drenge samt mandlig prostitution kriminaliseret. Lovændringen skyldtes ifølge Rosen, at loven om omgængelse imod naturen var blevet "et kriminalpolitisk ubrugeligt relik",⁶⁸ og at sagkundskaben i højere grad end tidligere opfattede homoseksualitet som en uforskyldt, omend stadig sygelig, tilstand, som det ikke gav mening at straffe.

De følelseshistoriske dimensioner af homoseksualitetsdebatten, der fulgte efter Sædelighedsskandalens afslutning i 1907 er endnu ikke blevet undersøgt i dyb-

67 Rosen: *Månens Kulør*, 761 ff., *information.dk* 15.11.2014, Anders Thorkilsen: "For gud, konge og tissemand".

68 Rosen: *Månens Kulør*, 779.

den. En undersøgelse af, hvilke emotionelle mulighedsrum, den efterfølgende debat bidrog til at skabe om de homoseksuelle mænd vil dog være relevant. Ikke kun for yderligere at forstå følelsernes rolle i konstruktionen af homoseksualitet som fænomen, men også for at kaste lys over, hvorvidt disse følelsesrum ændrede sig i takt med den ændrede juridiske kontekst og lægevidenskabens nye erkendelser på området og skabte nye forudsætninger for, hvilke følelser der blev oplevet som grimme eller gode, problematiske eller passende.

LITTERATUR

- Abu-Lughod, Lila, og Catherine A. Lutz: *Language and the Politics of Emotion*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- Aftenbladet*, 23.11.1906: "Tandlæge Aae & Co."
- Aftenbladet*, 28.11.1906: "Sædeligheds-Affæren".
- Aftenbladet* 10.12.1906: "Carl Hansen misbruger Fangerne".
- Aftenbladet* 1.10.1907: "Dom i Sædeligheds-Affæren".
- Ahmed, Sara. "Collective Feelings Or, the Impressions Left by Others". *Theory, Culture & Society* 21, nr. 2 (1. april 2004): 25-42.
- Bech, Henning: "Det onde i Danmark". *Dansk Sociologi* 13, nr. 3 (2006): 49-74.
- Bech, Henning, Karin Lützen og Kommissionen til Belysning af Homoseksuelles Situation i Samfundet: *Lyst eller nød?, kvinders og mænds homoseksualitet, redegørelse for nogle synspunkter og resultater i videnskabelig litteratur, redegørelse fra kommissionen til belysning af homoseksuelles situation i samfundet*. København: Kommissionen til belysning af homoseksuelles situation i samfundet, 1986.
- Bønnelycke, Cecilie: *Storbyens allerlaveste Kryb. Diskursive, affektive og rumlige praksisser i den københavnske smudspresses dækning af Sædelighedsskandalen 1906-7*. Københavns Universitet, 2015.
- Edelberg, Peter: *Storbyen trækker: homoseksualitet, prostitution og pornografi i Danmark 1945-1976*. København: Jurist- og Økonomforbundet, 2012.
- Esche, Thora: *Rejs Dig, mit Folk*. Aarhus: Forlaget af 1907, 1908.
- Foucault, Michel: *Viljen til viden, Seksualitetens Historie 1*. Frederiksberg: Det lille Forlag, 1994. <http://ordnet.dk/ods/ordbog?aselect=forargelig&query=Forargelse> (15.2.2018).
- Lützen, Karin: *Byen Tæmmes - Kernefamilie, sociale reformer og velgørenhed*. København: Hans Reitzels Forlag, 1998.
- Middagsposten*, 24.8.1906, Oscar Petersen: "Løgnens Ansigter".
- Middagsposten*, 29.8.1906, A. Olsen: "Fra Storbyens Dyb. Den mandlige Prostitution".
- Middagsposten*, 3.9.1906, A. Olsen: "'Nattens Brødre's Agenter".
- Middagsposten*, 5.9.1906: "'Nattens Brødre' ødelægger en ung Mand".
- Middagsposten*, 19.9.1906: "'Nattens Brødre' for sidste Gang".
- Middagsposten* 17.11.1906, Axel: "Sædeligheds-Skandalen".
- Middagsposten*, 18.11.1906: "Sædelighedssagen".
- Middagsposten* 19.11.1906: "Hvorfor Tandlæge Aae forsvandt fra Aalborg".
- Middagsposten*, 21.11.1906, Osc.: "En Nattefest i 'Mandeklubben'".
- Middagsposten* 29.11.1906, Martin Jørgensen: "Sædelighedsskandalen".
- Ngai, Sianne: *Ugly feelings*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2005.
- Nyegaard, Niels: "Ud over videnskabens grænser - Om de københavnske dagblades fremstillinger af den homoseksuelle mand omkring år 1900". I *Gränsløs. Tidskrift för studier av Öresundsregionens historia, kultur och samhällsliv*, nr. 6 (2016): 93-105.
- Rosen, Wilhelm von. *Månens Kulør. Studier i dansk bøssehistorie 1628-1912*. Bd. 2. København: Rhodos, 1993.
- Scheer, Monique: "Are Emotions a Kind of Practice (and is that what makes them have a history)? A Bourdieuan Approach to Understanding Emotion". I *History and Theory* 2012, nr. 51, 2012, 193-220.

- Skal den unaturlige Last, paa Trods af Lovens klare Ord, være tilladt i Danmark?*, 1910.
- Snow, Nancy E.: "Compassion". I *American Philosophical Quarterly* 28, nr. 3 (1991): 195-205.
- Søllinge, Jette D. og Niels Thomsen: *De danske aviser 1634-1989, bind 2, 1848-1917*. s.l.: Dagspressens Fond, 1989.
- Thielst, Peter. *Kødets lyst - tankens list, kroppens og seksualitetens idéhistorie*. Kbh.: Tiderne Skifter, 2000.
- Thorkilsen, Anders: "For gud, konge og tisse mænd". Se: *information.dk*, 14. november 2014.
- Torp, Carl, og August Goll. "Homoseksualiteten og Straffeloven". I *Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings sjette Aarsmøde den 16-18 Oktober 1907*, 5-55. København: Gyldendalske Boghandel & Nordisk Forlag, 1908.
- Trumbach, Randolph: "London's sodomites: Homosexual behavior and Western culture in the 18th century". I *Journal of Social History* 11 (1), 1977, 1-33.
- Vort Folks Skændsel, Talerne ved Borgermødet i Koncertpalæet den 30. Marts 1911*. København: I kommission hos J. Frimodt, 1911.
- Weeks, Jeffrey: *Against Nature. Essays on History, Sexuality and Identity*. London: Rivers Oram, 1991.
- Weeks, Jeffrey: *Sex, Politics and Society: the Regulation of Sexuality since 1800*. Themes in British Social History. s.l.: Longman, 1984.
- Ørvad Andersen, Lissi, Per Jauert, Elsebeth Korsgaard, Frans Mortensen, Kim Redlich, Mogens Schmidt, og Keld Vorup Sørensen: *Massekommunikation og offentlighed, en tekstantologi fra massekommunikationens historie i Danmark 1834-1978*. Århus: Modtryk, 1980.

CECILIE BØNNELYCKE

INSPEKTØR

LANGELANDS MUSEUM

CECBON@LANGELANDKOMMUNE.DK

ABSTRACT (UK)

Cecilie Bønnelycke: "The most unappetizing fellows" – on the role of emotions in the coverage of *The Morality Scandal 1906-7*

When two men were arrested for committing lasciviousness in a backyard in central Copenhagen in the summer of 1906, an extensive scandal followed in which several men were arrested and exposed in the tabloid press for being homosexual. The tabloid press wallowed in the so-called Morality Scandal and described male homosexuality and homosexual prostitution to a large audience in remarkably emotional terms. This article investigates the tabloid press coverage of the Morality Scandal and emphasizes emotions such as disgust, outrage and pity in the descriptions of homosexual and male prostitutes in the tabloid press. Informed by discourse theory the article investigates these ambiguous emotions, their expressions and effects in the texts. Furthermore, it considers how we can understand the role of the emotions in the Morality Scandal and in the construction of homosexuality as a phenomenon. The article argues that the emotional discourses of the tabloid press work conditioned possible emotional reactions towards homosexuality and male prostitution, and it introduces the concept of 'emotional framework' to analyze this conditioning.